

**Міністерство освіти і науки України
Одеська обласна рада
Одеська обласна державна адміністрація
Одеська обласна універсальна наукова бібліотека
імені М. Грушевського
Одеський національний політехнічний університет**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
ТЕОРІЇ ТА ІННОВАЦІЇ**

**МАТЕРІАЛИ
IV Міжнародної науково-практичної конференції
студентів, аспірантів та молодих науковців,
присвяченої 100-річчю
Одеського національного політехнічного університету**

Одеса, 22-23 березня 2018 р.

Редакційна колегія:

Спрінсян В. Г. – заслужений працівник освіти України, канд. мистецтвознавства, зав. кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій Одеського національного політехнічного університету (ОНПУ), голова Асоціації документознавців України (*голова редколегії*)

Розова Т. В. – Академік Академії наук вищої школи України, доктор філос. наук, професор, зав. каф. культурології, мистецтвознавства та філософії культури ОНПУ

Шевченко О. В. – доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій ОНПУ

Сухотеріна Л. І. – професор, доктор історичних наук, зав. кафедри політології гуманітарного факультету ОНПУ

Жарких В. Ю. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та методології науки

Бірюкова Т. Л. – кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій (ІДМК) ОНПУ

Кубко В. П. – к. філос. н., доцент кафедри ІДМК ОНПУ

Лугова Т. А. – к. мист., доцент кафедри ІДМК ОНПУ

Якубовська М. Г. – к. філол. н., доцент кафедри ІДМК ОНПУ

Панькевич О. О. – старший викладач кафедри ІДМК ОНПУ

А 43 **Актуальні питання документознавства та інформаційної діяльності: теорії та інновації:** зб. Матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Одеського національного політехнічного університету, Одеса, 22-23 березня 2018 р. / під заг.ред. В. Г. Спрінсяна. – Дніпро: Середняк Т. К., 2018. – 569 с.

ISBN 978-617-7599-71-4

Збірник містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, присвяченої проблемам документознавства, інформаційної діяльності, соціальної комунікації, інформаційного забезпечення освітніх процесів, інформаційного менеджменту в організаціях і прикладних аспектів застосування інформаційних технологій. Статті та тези доповідей охоплюють також проблеми сучасної міжкультурної та міжособистісної комунікації. Конференція була проведена Одеським національним політехнічним університетом 22-23 березня 2018.

Збірник розраховано на наукових працівників, спеціалістів інформаційної сфери, викладачів, аспірантів і студентів.

Друкується за рішенням Вченої ради гуманітарного факультету Одеського національного політехнічного університету

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції.

Відповідальність за зміст статей покладається на авторів.

ISBN 978-617-7599-71-4

Министерство образования и науки Украины
Одесский областной совет
Одесская областная универсальная научная библиотека
имени М. Грушевского
Одесский национальный политехнический университет

**«Актуальные вопросы документоведения и
информационной деятельности:
теории и инновации»**

МАТЕРИАЛЫ
IV Международной научно-практической конференции
студентов, аспирантов и молодых ученых,
посвященной 100-летию
Одесского национального политехнического университета
Одесса, 22-23 марта 2018 г.

2018

The Ministry of Education and Science of Ukraine
Odessa Regional Council
Odessa M. Hrushevsky Regional Universal Scientific Library
Odessa National Polytechnic University

**Topical issues of records management and
information activities: theories and innovations**

Collection of Papers
of the 4-th International Scientific and Practical Conference of
students, postgraduates and junior researchers
devoted to the 100-th anniversary
of Odessa National Polytechnic University

Odesa, March, 22-23, 2018

2018

УДК 002.1(062.552)

A 43 Актуальные вопросы документоведения и информационной деятельности: теории и инновации: сб. Материалов IV Международной научно-практической конференции, посвящённой 100-летию Одесского национального политехнического университета. Одесса, 22-23 марта 2018 / под общ.ред.: В. Г. Спринсяна. – Днепро: Середняк Т. К., 2018. – 569 с.

ISBN 978-617-7599-71-4

Сборник включает материалы IV Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, посвященной проблемам документоведения, информационной деятельности, социальной коммуникации, информационного обеспечения образовательных процессов, информационного менеджмента в организациях и прикладных аспектов применения информационных технологий. Статьи и тезисы докладов охватывают также проблемы современной межкультурной и межличностной коммуникации. Конференция была проведена Одесским национальным политехническим университетом 22-23 марта 2018 г.

Сборник рассчитан на научных сотрудников, специалистов информационной сферы, преподавателей, аспирантов и студентов.

Печатается по решению Ученого совета гуманитарного факультета Одесского национального политехнического университета

Материалы конференции публикуются в авторской редакции.
Ответственность за содержание статей возлагается на авторов.

UDC 002.1(062.552)

A 43 Topical issues of records management and information activities: theories and innovations: Collection of papers, 4-th International Scientific and Practical Conference devoted to the 100-th anniversary of Odessa National Polytechnic University Odesa, 22-23 March 2018 / edited by V.G.Sprinsyan, – Dnipro: T.K.Serednyak, 2018. – 569 pp.

ISBN 978-617-7599-71-4

The collection comprises articles of the 4-th International Scientific and Practical Conference of students, postgraduates and young scientists on problems of records management, information activities, social communication, information support of educational process, information management in organizations and applied aspects of information technologies application. The articles and abstracts also cover the problems of intercultural and interpersonal communication. The conference was held at Odessa National Polytechnic University on 22-23 March 2018.

The collection is intended for researchers, information specialists, teachers, postgraduate students and students.

Printed by the decision of the Academic Council of the Faculty of Humanities, Odessa National Polytechnic University.

The conference papers are published in author's edition.
The contents of the articles rest entirely with the authors.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ольга Новгородська, Олена Татакі ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ В УКРАЇНІ	16
Віолетта Лавренюк, Олег Волков ПРАВИЛА АНОТУВАННЯ І РЕФЕРУВАННЯ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ	23
Тетяна Коляда-Березовська, Анастасія Коротка МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ: ФОРМАТИ MARC ТА ІНШІ СТАНДАРТИ МЕТАДАНИХ.....	31
Віолетта Лавренюк, Артур Бєлунов, Анна-Софія Дубленич, Катерина Облакевич МОВЛЕННЄВІ, СТИЛІСТИЧНІ, КОМПОЗИЦІЙНІ І КОМУНІКАТИВНІ ПРИНЦИПИ ПРЕЗЕНТАЦІЇ	38
Віолетта Лавренюк, Роман Калюпін ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	54
Віолетта Лавренюк, Владислав Колесников ПОМИЛКИ У ЗМІСТІ І БУДОВІ ВИСЛОВЛЮВАНЬ	65

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОЦЕСІВ

Ольга Пацукевич СОСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ МИРОВОГО РЫНКА ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ (ОПЫТ США И ВЕЛИКОБРИТАНИИ).....	76
Санъат Султонович Рахматов, Наргиза Нажмитдиновна Садулаева МЕТОД ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ПОДГОТОВКЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ.....	82

Тетяна Коляда-Березовська, Анастасія Коротка
Одеський національний політехнічний університет
Одеса, Україна

МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ: ФОРМАТИ MARC ТА ІНШІ СТАНДАРТИ МЕТАДАНИХ

Йдеться про фактори розвитку систем формування масивів метаданих для опису мережевих ресурсів. Увагу зосереджено на форматах Dublin Core Metadata, Online Information Exchange (ONIX), співвідношенні XML і MARC-форматів. Аналізуються деякі національні інструментальні засоби щодо бібліографічного опису різноманітних ресурсів.

Ключові слова: стандарти метаданих, MARC-формат, Dublin Core Metadata, ONIX, ALEPH, LIBER MEDIA.

Речь идет о факторах развития систем формирования массивов метаданных для описания сетевых ресурсов. Внимание сосредоточено на форматах Dublin Core Metadata, Online Information Exchange (ONIX), соотношении XML и MARC-форматов. Анализируются некоторые национальные инструментальные средства библиографического описания различных ресурсов.

Ключевые слова: стандарты метаданных, MARC-формат, Dublin Core Metadata, ONIX, ALEPH, LIBER MEDIA.

We are talking about the factors of the development of systems for forming metadata arrays for describing network resources. Attention is focused on the formats of Dublin Core Metadata, Online Information Exchange (ONIX), the relationship of XML and MARC-formats. Some national tools for bibliographic description of various resources are analyzed.

Key words: metadata standards, MARC-format, Dublin Core Metadata, ONIX, ALEPH, LIBER MEDIA.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) у 2015 р. узгодила Порядок денний до 2030 р., у якому, зокрема, зазначено: «Сьогодні у світі 320 000 публічних бібліотек і понад мільйона парламентських,

національних, університетських, наукових і дослідницьких, шкільних і спеціальних бібліотек роблять все можливе, щоб інформація і навички, необхідні для її використання, були доступні кожному, що робить бібліотеки вкрай необхідними установами для усіх у цифрову епоху. Бібліотеки надають інфраструктуру для інформаційних і комунікаційних технологій..., допомагають людям розвивати свій потенціал для ефективного використання інформації і зберігають інформацію, щоб забезпечити постійний доступ до неї...» [4]. Проблема вдосконалення системи бібліотечно-інформаційного обслуговування, що базується на електронних інформаційних ресурсах бібліотеки, залишається актуальною, особливо в аспекті запровадження міжнародних стандартів бібліотечно-інформаційної діяльності та обміну бібліографічними даними [9]. Ще з 80-х років XX століття, коли Міжнародною організацією зі стандартизації (International Standard Organization – ISO) була розроблена система стандартних протоколів, що отримала назву моделі взаємодії відкритих систем (Open System Interconnection – OSI / ISO) або еталонної моделі взаємодії відкритих систем (EM BBC), з'явилися найзагальніші рекомендації для побудови стандартних сумісних онлайн-програмних продуктів. Це вимагало відповідної організації електронної інформації, обліку й технологічного опрацювання електронних документів, кооперації та інтеграції, міжбібліотечної взаємодії, зв'язку бібліотек з іншими суб'єктами інформаційної сфери. Метою такої інформаційної співпраці стало створення корпоративних бібліотечних систем, організація корпоративної каталогізації першоджерел та систем розподілених ресурсів з онлайн-доступом [1, 87].

Відомо, що для повноцінної бібліотечної системи необхідна реалізація можливості повноцінного інформаційного обміну. У цьому – призначення автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи (АБІС) — системи планування ресурсів бібліотеки, які використовуються для відстеження бібліотечних фондів, від їх замовлення та придбання до видачі відвідувачам бібліотек [10]. АБІС забезпечують опрацювання, аналітико-синтетичну обробку та представлення користувачам документного фонду бібліотеки (як

традиційного (паперового), так і електронних інформаційних ресурсів), обслуговує бібліотечні фонди на всіх етапах. На формування і функціонування інформації у сучасному інформаційному середовищі впливає низка факторів, серед яких ключовим визнається розвиток систем метаданих для опису ресурсів і, як вказує І. В. Лобузін, «від якості системи метаданих, її продуманості та відповідності міжнародним стандартам залежить успіх та інтегрованість цифрового проекту наукової бібліотеки. Як показує міжнародний досвід процес вивчення, відбору та розвитку системи метаданих цифрового фонду є складним і відповідальним, і відповідно поділяється на декілька етапів: 1) вивчення основних потреб в метаданих; 2) розгляд та аналіз вже існуючих стандартів і проектів; 3) підготовка специфікації метаданих та розробка системи метаданих; 4) підготовка нормативно-методичної документації; 5) навчання співробітників та утримання служби метаданих» [7].

Для задоволення потреб бібліотек свого часу був розроблений формат MARC, концепція якого знайшла широке застосування в різних галузях інформаційної діяльності. Так, всередині бібліографічного простору в таких суміжних галузях, як видавнича, бібліотечна та галузь інформаційних мереж, почали співіснувати три формати: UNIMARC — орієнтований на каталогізацію бібліотечних ресурсів, ONIX — для складання бібліографічного опису на видавничу продукцію, та метадані — набори елементів бібліографічного опису для Internet-ресурсів. Подальший розвиток спричинив виникнення потреби у створенні адаптованих рекомендацій для опису мережевих ресурсів. Це зумовило розробку формату Dublin Core Metadata, тобто набору елементів метаданих для опису семантики Web-документів, який ще називають Дублінським ядром (DC), (прийнятий в 1995 р. у м. Дублін (США) на симпозіумі, організованому Online Computer Library Center (OCLC) та National Center for Supercomputing Applications (NCSA). Метою розробки DC було створення простого набору елементів метаданих, що не потребує професійної підготовки та розрахований на тих, хто надає у глобальній мережі електронні матеріали з описом власних результатів. У дослідженні О. Баркової зазначається, що згодом світовою спільнотою були розроблені рекомендації з набору

полів і методів опису електронних ресурсів. На сьогодні до набору DC включено поля, що дозволяють описувати основні характеристики інформаційного ресурсу, для більш складного опису передбачено й підполя. Дані, зображені у форматі Dublin Core та інших подібних форматах, є основою формування масивів метаданих про чисельні ресурси, які існують в середовищі Internet [1, 85]. Компактна і проста схема отримала широке поширення. При розробці DC не передбачалося, що нова схема повністю замінить MARC. Схема DC більш пристосована до використання пошукових інструментів, проте записи DC не забезпечують таку повноту і детальність, як MARC-записи. У зв'язку з цим виникло питання: чи дійсно необхідно докладний опис (MARC або DC) для пошуку Internet-ресурсів? Дискусії привели до пропозиції визначати 4 рівня каталогізації електронних ресурсів, залежно від важливості ресурсу: повні MARC-записи, доповнені записи DC, прості записи DC і використання тільки пошуку за ключовими словами, пропонуваним пошуковими машинами.

Американською асоціацією книговидавців створений формат ONIX (Online Information Exchange) – Міжнародний стандарт інформаційного обміну у книжковій торгівлі. ONIX значно відрізняється від MARC-форматів наявністю поруч з бібліографічними даними, які дозволяють ідентифікувати документ та розкривають його зміст, даних, що розглядають документ як товар. Структура цього формату значно простіша, ніж сімейства MARC-форматів. Незважаючи на те, що ONIX і MARC націлені на різне використання даних, спільним для них є об'єкт опису – з однією назвою, одним і тим же автором, виданий одним видавництвом. Це дає можливість будувати конвертори, таблиці відповідностей між елементами даних різних форматів. Зокрема, такий конвертор існує в Бібліотеці Конгресу. MARC - XML – стандарт-контейнер, метамова розмітки, що забезпечує просте структурне представлення даних, має досить широку сферу застосування і відіграє все більшу роль в інформаційному обміні. Як зазначає О. Н. Жлобінська [5], свого часу мала місце думка, що MARC-формат віджив своє і повинен поступитися місцем XML через низку переваг останнього над MARC-

форматами: 1) гнучкість – в ньому немає фіксованого набору полів і певного синтаксису, це дозволяє користувачам створити свою власну мову; 2) відсутність жорстких обмежень на розмір запису, 3) можливість включення у запис інших текстів, звукових файлів, 4) широке поширення поза бібліотечною спільнотою. Проте, з часом висловлювання стали менш радикальними. Зазначені формати UNIMARC, ONIX, Dublin Core та деякі інші існують і розвиваються паралельно. Вони не є альтернативними, але є специфічними для вирішення завдань бібліографічного опису в різних інформаційних галузях. Сумісність цих форматів і використання стандартних конверторів дозволяє використовувати дані щодо бібліографічного опису різноманітних ресурсів у послідовній інформаційній технології «видавництво–бібліотека–інформаційні мережі».

Групою єрусалимських програмістів, аналітиків та бібліотекарів в Єврейському університеті розроблено АБІС ALEPH. Програма ALEPH – це інтегрована бібліотечна програма, що підтримує багатомовність, яка має дуже гнучкий апарат адаптації до потреб конкретної бібліотеки та забезпечує комплексну автоматизацію всіх процесів бібліотечної технології. Інструментальні засоби дають можливість: а) підтримувати графічні зображення і повні тексти документів; б) MARC-сумісні формати; в) ISO-стандарти; г) інформаційно-пошукові мови дескрипторного й класифікаційного типів з наявною в них системою посилань; д) авторитетні файли; е) штрихові коди (бар-коди); ж) протоколи передачі даних для роботи в локальних, корпоративних і глобальних мережах; з) WWW-сервер, який надає широкий спектр послуг через Інтернет [6].

Французькою фірмою Relais Informatique International було розроблено програмну систему АБІС LIBER MEDIA, яка працює під керуванням постреляційної системи (ПС) керування базами даних Pick. ПС Liber забезпечує комплексну автоматизацію основних процесів бібліотечної технології. Можливе каталогізування за скороченим, середнім і повним набором екранних форм, створюваних при встановленні Liber у конкретній бібліотеці. Є можливість обмінюватися даними з іншими системами у MARC-сумісних форматах. Контроль книговидачі передбачає наявність на книгах і

читацьких квитках етикеток зі штриховими кодами та апаратури для зчитування таких кодів. Libex має набір довідників, що служить основою для формування авторитетних файлів, які забезпечують роботу з предметними рубриками та підрубриками та семантичними зв'язками між ними [3].

В умовах інформаційного суспільства подальшому розвитку відкритого доступу до інформаційних ресурсів, що містять результати наукових досліджень, сприяє інформаційне забезпечення e-Science як сучасного напрямку діяльності бібліотек. Це передбачає активне використання технологій управління даними, зокрема, зумовлює необхідність здобуття бібліотекарями нових навичок щодо формування метаданих [8].

Література

1. Баркова, О.В. Питання організації фонду онлайн-документів електронної бібліотеки [Текст] / О.В. Баркова // Реєстрація, зберігання і обробка даних. – 2002. – Т. 4, № 2. – С. 85 – 95.
2. Вілегжаніна, Т.І. Бібліотеки інформаційного суспільства: проблеми, завдання [Текст] / Т.І. Вілегжаніна // Бібл. планета. – 2009. – №4. – С.4 – 5.
3. Дзюба, Н. Электронные ресурсы детских библиотек Украины и формирование информационной культуры читателей [Текст] / Н. Дзюба, А. Кобзаренко // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества. – М., 2001. – Т.2. – С. 900 – 902.
4. Доступ и возможности для всех: вклад библиотек в реализацию повестки дня ООН до 2030 года [Электронный ресурс] / ИФЛА. – Режим доступа: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/access-and-opportunity-for-all-ru.pdf>
5. Жлобинская, О. Н. MARC-форматы в современной информационной среде [Электронный ресурс] / О.Н. Жлобинская. – Режим доступа: http://rusmarc.ru/publish/MARC_now.pdf.
6. Красножон, В. Комп'ютерні технології в інформаційно-бібліографічній роботі дитячої бібліотеки [Текст] / В. Красножон,

- І. Торлін // Основні аспекти та прогресивні технології діяльності бібліотек. – К., 1998. – С.46 – 51.
7. Лобузін, І. В. Життєвий цикл метаданих цифрового проекту наукової бібліотеки [Електрон. ресурс] / І. В. Лобузін.– Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/947>
 8. Ржеуський, А. Роль бібліотек як соціальних інститутів в інформаційному забезпеченні e-Science / А. Ржеуський, Н. Веретеннікова, О. Малиновський, Н. Кунанець // Бібліотечний вісник.– 2016.– № 3.–С. 3-9.– Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/bv_2016_3_3.pdf
 9. Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України [Електрон. ресурс]: Матеріали до стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року / Укр. бібл. асоц.; автори-упорядники: О.М.Бруй, О.В. Воскобойнікова-Гузєва, В.С. Пашкова, Я.Є.Сошинська, І.О.Шевченко.– Київ: УБА, 2015.– 57 с.– Режим доступу: https://ula.org.ua/images/uba_document/vudanna/Strategy_Print5_black_text.pdf.
 10. Ярошенко, Т.О. Бібліотеки України за відкритий доступ до знань! [Електрон. ресурс] / Т. О. Ярошенко.– Режим доступу: <http://idea.com.ua/forum/viewtopic.php?t=810&highlight=n3y2009&sid=4eabadcb83d8dfe838bbb8d9f58b8bd5>.